

Heydər Əliyev – Azərbaycan intibahının müəllifi

Allaha şükür edirəm ki, 2023-cü il ümummilli liderimizin 100 illik yubileyinə düşdüyünə görə, "Heydər Əliyev İli" elan edilib. Ulu öndər Azərbaycana rəhbərlik etdiyi hər iki dövrdə respublikamızı çox ağır durumdan aqrar-sənaye dövlətinə çevirərək, ön sıralara çıxarmış, müstəqillik dövründə hüquqi-demokratik dövlət qurmuş, Vətənimizin dünya ölkələri sırasında layiqli yer tutmasına nail olmuşdur. Təhsilin, elmin, mədəniyyətin, incəsənətin sürətlə və hərtərəfli inkişafında ümummilli liderin müstəsna rolu və böyük xidməti olmuşdur.

Ali vətəndaşlıq, milli mənəfe meyarı və prinsipi Heydər Əliyev siyasətinin hər komponentində özünü göstərmişdir. Ulu öndərin xalqımız, onun gələcək nəsilləri qarşısında ən böyük xidmətlərindən biri milli kadrların yetişdirilməsi, müstəqil dövlətimizin neft strategiyasını hazırlamaq və onu ardıcılıqla həyata keçirməsi idi. Neft strategiyasının ölkə iqtisadiyyatının dünya birliyinə inteqrasiyasında, dövlət müstəqilliyimizin təminatında, respublikamızda infrastrukturların yüksək səviyyədə yenidən qurulmasında, cəmiyyətimizdə demokratik mühitin formalaşmasında, Azərbaycanın Qafqaz regionunun liderinə çevrilməsində müstəsna yeri və rolu var. Bu amillər dünyanın tanınmış dövlət xadimləri tərəfindən də dəfələrlə etiraf olunub.

Ümummilli lider yaxşı bildirdi ki, qloballaşmanın geniş vüsət aldığı informasiya cəmiyyətində sosial-iqtisadi fəaliyyət sahələrində rəqabətin gücləndiyi, o cümlədən təbii sərvətlərin getdikcə tükəndiyi bir vaxtda təhsil önəmlidir. Yüksək intellektli insan kapitalının formalaşmasında və davamlı inkişafın əsasını qoyan güclü iqtisadiyyatın qurulmasında təhsilin, xüsusilə də ali təhsilin rolu heç vaxt indiki qədər aktual olmamışdı.

Ümummilli liderimizin tövsiyələrini xatırlayaq – cəmiyyətimiz daha sıx birləşməli, əsas hədəflərimiz yolunda dövlət müstəqilliyimizin möhkəmlən-

məsi və inkişaf etməsi, ölkəmizin ərazi bütövlüyünün bərpası, işğal olunmuş torpaqların azad edilməsi, respublikamızın dünya miqyasında özünəməxsus layiqli yerini tutması yolunda siyasi dünyagörüşündən, fikir müxtəlifliyindən asılı olmayaraq, bütün vətəndaşlarımız həmrəy olmalı, birləşməlidir. Bundan sonra ölkəmizdə heç bir tərribata, qarışıqlığa yol verilməməlidir. Bu tarixi xidmətlərin yalnız iki aspektinə diqqət yönəltmək istəyirəm.

Təhsil: Ötən əsrin 70-ci illərində respublikamıza zəruri olan ixtisaslar üzrə mütəxəssislər hazırlayan ali məktəblər və kafedrlər mövcud deyildi. Ölkəmizdən kənar ali təhsil almaq üçün göndərilənlərin sayı isə əlli nəfər idi və onların sırasında milliyətcə azərbaycanlılar azlıq təşkil edirdi. Hər il əlli nəfər gəncin Azərbaycandan kənar ali təhsil almaq üçün göndərilməsi respublikamızın ali təhsilli kadrlara olan tələbatını düymirdi və onlara kəskin ehtiyac duyulurdu. Ulu öndər bu problemi həll edərək, hər il min nəfərdən çox istedadlı azərbaycanlı gənci xaricə təhsil almaq üçün göndərməyə nail olmuşdu.

Tarix göstərir ki, Azərbaycan dili müxtəlif dövrlərdə rəsmən dövlət dili kimi elan edilib bir müddət fəaliyyət göstərsə də, bu, uzun sürə bilməmişdir. Yalnız xalqımızın ümummilli lideri Heydər Əliyev 1969-cu ildə hakimiyyətə gəldikdən sonra milli dilimizin

xilaskarı kimi tarixə öz əbədi imzasını qoydu.

Hələ Sovetlər dövründə Heydər Əliyev Azərbaycan dilinin dövlət dili səviyyəsində tanınması üçün tarixi xidmətlər göstərmişdir. Yetmişinci illərin ortalarında Azərbaycanda yeni Konstitusiyaya hazırlanarkən ulu öndərin təşəbbüsü ilə Əsas Qanuna Azərbaycanın dövlət dilinin Azərbaycan dili olması barədə maddə daxil edildi. Ancaq bu maddə Moskvada çox böyük etiraz səbəb oldu. Heydər Əliyevin bu məsələdə böyük inadkarlıq göstərməsi və dəmir məntiqi nəticəsində 1978-ci ildə respublikamızda qəbul edilmiş Konstitusiyada yazıldı: Azərbaycanın dövlət dili Azərbaycan dilidir.

Tam qətiyyətlə demək olar ki, ulu öndərin həmin dövrdə yürütdüyü fəal və ardıcıl dil siyasəti Azərbaycanda milli özünəqayıdış, milli özünüdərk və milli azadlıq ruhunu yüksəltdi. Ulu öndərin təşəbbüsü və fəal iştirakı ilə 1995-ci il oktyabrın 31-də Konstitusiyanın dövlət dili haqqında maddəsi ilə bağlı keçirilən gərgin və tam demokratik müzakirələr nəticəsində də Azərbaycan dilinin qanuni haqqı öz təsdiqini tapdı.

Azərbaycan dilinin dövlət dili statusuna yüksəlməsi yolunda möhtərəm Heydər Əliyevin başladığı müqəddəs milli mücadilənin tarixi bir qərindən çox davam etmişdir. Milli tariximizə Heydər Əliyev epoxası kimi daxil olmuş 1969–1982 və 1993–2003-cü illərdə Azərbaycan dilinin hərtərəfli inkişafı yalnız rəsmi sənədlərdə deyil, sözlənən həqiqi mənada, gündəlik həyatda, təcrübədə ümumişlək dilə, dövlət dilinə çevrilməsi, beynəlxalq münasibətlər sistemində, dünya diplomatiyasına yol tapması, beynəlxalq aləmin çox mötəbər məclislərinin kürsülərindən eşidilməsi ulu öndərimizin ana dilimizin inkişafına, onun sosial-siyasi və mədəni həyatda layiqli yer tutmasına göstərdiyi qayğı və diqqətin son dərəcə dəqiq, düşünlülmüş və uzaqgörən siyasətin nəticəsində mümkün olmuşdur.

Heydər Əliyevin Azərbaycana uzunmüddətli rəhbərliyinin ən sanballı göstəricisi azərbaycançılıq məfkurəsinin və milli ruhun hədsiz yüksəlişi, milli özünüdərkini keçmişin buxovlarından azad olunması, xalqın yaddaşının özünə qaytarılması kimi fundamental prinsiplər əsasında milli dövlətçilik arzularının və hisslərinin güclənməsinə, real siyasi amilə çevrilməsinə nail olunmasıdır. Ulu öndər xalqın formalaşmasında ana dilinin rolunu yüksək qiymətləndirmişdir: "Hər bir xalq öz dili ilə yaranır. Ancaq bu dili yaşatmaq, inkişaf etdirmək və dünya mədəniyyəti səviyyəsinə qaldırmaq xalqın qabaqcıl adamlarının, elm, bilik xadimlərinin fəaliyyəti nəticəsində mümkün olur".

Heydər Əliyev dəfələrlə qeyd edirdi ki, Azərbaycan dili ilə yanaşı, onun incəsənətini, mədəniyyətini, tarixini, ədəbiyyatını dünyada geniş təbliğ etmək üçün ölkə vətəndaşlarının xarici dilləri mükəmməl bilməsi çox vacibdir, çünki xarici dillər Azərbaycan dilinin inkişafı üçün körpü rolunu oynayır. 2000-ci il iyunun 13-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev "Təhsil sisteminin təkmilləşdirilməsi haqqında" Fərman imzaladı. Həmin sənədə əsasən, Azərbaycan Dövlət Dillər İnstitutunun profili genişləndirilərək Azərbaycan Dillər Universiteti yarandı. Ana dilimizi, mədəniyyətimizi, tariximizi, ədəbiyyatımızı, adət-ənənələrimizi xarici ölkələrdə daha yaxından tanımaq baxımdan

Azərbaycan Dillər Universitetinin rolu əvəzsizdir.

Ulu öndərin siyasətinin layiqli davamçısı Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin sərəncamı ilə "Ali təhsil sisteminin beynəlxalq rəqabətliliyinin artırılmasına dair 2019–2023-cü illər üçün Dövlət Proqramı"nın təsdiq edilməsi təhsil sahəsində Azərbaycan üçün akademik heyətin hazırlanması baxımdan xüsusi əhəmiyyət kəsb edir.

Elm: Ümummilli lider Heydər Əliyev Sovet İttifaqı dağıldıqdan sonra Milli Elmlər Akademiyasının tənezzülə uğraması və dağılmaq təhlükəsini nəzərə alaraq, respublikamızın alimlərini bir araya toplayıb, onlarla məsləhətləşib, akademiyanı xalqımızın milli sərvəti adlandırmış və onu bağlanmaq təhlükəsindən xilas etmişdir. Ulu öndərin göstərişi və dəstəyi ilə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının fəaliyyəti canlandı, onun bütün institutlarının maddi-texniki bazası zənginləşdi.

Azərbaycan Respublikasında yüksəkixtisaslı elmi və elmi-pedaqoji kadrların attestasiyası sahəsində vahid dövlət siyasətini həyata keçirən ali attestasiya orqanının – Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Ali Attestasiya Komissiyasının formalaşması və onun məhz Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında fəaliyyət göstərməsi Heydər Əliyevin müstəsna xidməti sayəsində mümkün olmuşdur.

Elmi tədqiqatlara dəstək vermək, xaricdə və ölkəmizdə keçirilən beynəlxalq elmi tədbirlərdə elmi işçilərin və alimlərin təmsil olunmasını təmin etmək məqsədilə Elmin İnkişafı Fondu yaradılmışdır. Elmi fəaliyyətin hüquqi əsaslarını təmin etmək və möhkəmləndirmək məqsədi ilə 2016-cı ildə "Elm haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu təsdiq edilmişdir. 15 oktyabr 2022-ci ildə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Elmin İnkişafı Fondunun əsasında yaradılmış "Azərbaycan Elm Fondu" dövlət sifariş əsasında fundamental, tətbiqi və axtarış-innovasiya xarakterli sahələr üzrə elmi tədqiqatları qrant şəklində maliyyələşdirir.

Ulu öndərin siyasi kursunun varisi Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin 10 dekabr 2018-ci il tarixdə imzaladığı "Azərbaycan Respublikasında elmi və elmi-pedaqoji kadrların attestasiyası işinin təkmilləşdirilməsi və kadr hazırlığının yüksəldilməsi" məqsədilə verilmiş sərəncam mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Müasir dövrün tələblərinə müvafiq olan elmi tədqiqatlar elmimizin gələcəyi üçün geniş perspektivlər açır.

Respublikamızda alimlər, tədqiqatçılar və onlar üçün dövlət tərəfindən yaradılmış şəraitin nəticəsidir ki, bu gün Azərbaycan alimləri dünyanın inkişaf etmiş ölkələrinin qabaqcıl elmi mərkəzlərində fəal tədqiqatlar aparırlar. Bu gün Azərbaycan global əhəmiyyətə malik böyük elmi tədbirlərin keçirilməsi üçün əlverişli məkana çevrilib. Azərbaycanın paytaxtı Bakıda bir neçə beynəlxalq humanitar forumlar keçirilib və bu mötəbər tədbirlərdə tanınmış siyasətçilər, keçmiş dövlət rəhbərləri, müxtəlif elmlər üzrə Nobel mükafatı laureatları və iqtisadçılar iştirak ediblər.

Doğma universitetimizin tarixini araşdırarkən öyrəndim ki, ötən əsrin 20-ci illərində başlanmış, 1936–1937-ci tədris ilində ilk dəfə olaraq Azər-

baycan Pedaqoji İnstitutunda (API) müstəqil "Xarici dillər" kafedrası yaradılmışdır. 1940-ci ildə API-nin Xarici dillər fakültəsi 1941–1942-ci tədris ilindən Pedaqoji Xarici Dillər İnstitutuna çevrildi. Azərbaycan Dillər Universiteti tarixi inkişaf yolunu belə keçib.

Universitetdə ştat üzrə 830 nəfərdən ibarət professor-müəllim heyəti fəaliyyət göstərir. Onlardan iki nəfəri AMEA-nın həqiqi üzvü, 36 nəfər elmlər doktoru, 19 nəfər professor, 270 nəfər fəlsəfə doktoru, 165 nəfər dosent, 595 nəfər müəllimdir. Tələbələrin ümumi sayı 7 min nəfərdən çoxdur.

Universitetdə təhsilin səviyyəsinin yüksəldilməsi, professor-müəllim heyətinin, tələbə (bakalvr və magistr), doktorant və dissertantların elmi və elmi-metodik fəaliyyət istiqamətlərinin bilavasitə tədris prosesinə inteqrasiyasına yardım məqsədilə əldə olunan elmi nəticələrin elektron variantlarının hazırlanması və elektron resursların bazasına yerləşdirilməsi, elmi-tədqiqat işlərinin mövzularına dair müvafiq informasiya təminatı, dünya standartlarına uyğun müasir məlumat-bibliografiya xidməti göstərilməsi işi aparılır.

Çox sevindirici haldır ki, ADU-da AMEA-nın həqiqi üzvü, universitetin rektoru Kamal Abdullayevın tövsiyəsi ilə Elmi Kitabxana və İnformasiya Xidməti Mərkəzi yaradılıb. Birinci kurs tələbələrinə lazım olan bədii ədəbiyyat kitabları alındıqda və qaiməsi universitet mühasibatına təqdim olunan kitablar onlara başışlanılır. Bu, rektorumuzun uzaqgörən və xoşniyyətli siyasətidir ki, tələbələrə şəxsi kitabxana yaratmağa təkan verir.

Bəllidir ki, dünyada universitetlərin reytinginin müəyyənləşdirilməsi üçün meyarlar mövcuddur. Bu ilin mart ayında öyrəndik ki, dünya ali təhsil müəssisələri arasında keçirilən təhlilə görə, 1594 ali təhsil ocağı arasında Azərbaycan Dillər Universiteti müasir dillər üzrə (301–340) dünyada ən yaxşı universitetlər qrupuna daxil olub. Bu, ADU-nun kollektivi üçün böyük uğurdur.

Azərbaycan Dillər Universiteti təməli qoyulan gündən şəərəfli yol keçir. Universitetimizdə iyirmidən çox dil və mədəniyyət mərkəzi fəaliyyət göstərir. Bu mərkəzlər xarici ölkələrdə Azərbaycan dilini və mədəniyyətini, bizdə isə xarici ölkələrin milli dilini və mədəniyyətini təbliğ edir. Serb dili və Mədəniyyəti Mərkəzi, Rumin dili və Mədəniyyəti Mərkəzi, Macar dili və Mədəniyyəti Mərkəzi, Pakistan (urdu) dili mərkəzi, Qədim Dillər Mərkəzi, Türkiyə Araşdırılmalı Mərkəzi elmi-tədqiqatlar aparır. Universitetimizdə tələbələrə xüsusi diqqət yetirilir və önəm verilir, həmçinin onlara çoxlu fürsətlər yaradılır. "Kitab klubu", "Gənc diplomatlar klubu", "Səfir saatı klubu" kimi maarifləndirici klublar fəaliyyət göstərir. Bu da təsadüfi deyil, çünki bizim məzunlarımız Azərbaycan Respublikasının Prezident Administrasiyasında, Nazirlər Kabinetində, bütün nazirliklərdə, həmçinin nüfuzlu beynəlxalq statuslu neft və qaz şirkətlərində, respublikamızın bütün ali və orta təhsil ocaqlarında şəərəflə öz peşə biliklərini təqdim edərək tərcüməçi və ya müəllim kimi, habelə müxtəlif səfirliklərdə diplomat kimi ADU-nu təmsil edirlər.

Nigar VƏLİYEVƏ,
Azərbaycan Dillər Universitetinin
Təhsil 1 fakültəsinin Elmi-Metodik
Şurasının sədri, filologiya elmləri
doktoru, professor